

Udskoling og overgang til ungdomsuddannelse

Fremfærd-projektbeskrivelse

24. juni 2014

Frafaldet fra erhvervsuddannelserne og en stor søgning mod de gymnasiale ungdomsuddannelser bliver udpeget som centrale udfordringer i uddannelsessystemet. Det fremgik senest af Produktivitetskommissionens arbejde (2014) og danner afsæt for Folketingets nyligt aftalte reform af erhvervsuddannelserne. Samstemmende peger fx AE-rådet og Dansk Industri på, at danske virksomheder i løbet af få år vil komme til at mangle fagligt uddannet arbejdskraft.

Gennem de senere år har forskere undersøgt det høje frafald i erhvervsuddannelserne. Nogle påpeger, at en forklaring er, at eleverne i 8.-9. klasse har et begrænset kendskab til ungdomsuddannelserne i almindelighed og erhvervsuddannelserne i særdeleshed. Andre påpeger den svaghed, at uddannelsessystemet baserer sig på, at de unges valg og veje i overgangen er styret af en målrettet planlægning. Det er paradoksalt at forvente, at unge følger en lige vej gennem uddannelsessystemet, når samfundet i øvrigt forventer fleksibilitet, refleksivitet og mobilitet af de unge. Uddannelsesvalget bliver en søgeproces, hvor forskellige uddannelser skal afprøves før det endelige valg kan træffes (Helms Jørgensen et al 2011, "Frafald i erhvervsuddannelserne", s. 25).

Den store tilgang til de gymnasiale ungdomsuddannelser forklares i en undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut ved, at de unge udsætter deres uddannelsesvalg. De er ikke parate til at træffe det endelige uddannelsesvalg lige efter folkeskolen (EVA 2013, "Studenter i erhvervsuddannelserne", s. 34).

Projektets baggrund

Nærværende projekt tager udgangspunkt i, at eleverne i 7.-9. klasse har store udfordringer når de skal vælge en ungdomsuddannelse. Dette kan skyldes at uddannelsessystemet – og især erhvervsuddannelsessystemet – er svært at overskue; men også at der knytter sig mere prestige til de gymnasiale ungdomsuddannelser. Det manglende overblik giver mange elever problemer med at foretage et meningsfuldt erhvervs- og uddannelsesvalg.

Frafald og omvalg i erhvervsuddannelserne og tilvalg af de gymnasiale ungdomsuddannelser er logiske strategier, der følger som en konsekvens af dette. På den baggrund sætter projektet fokus på, hvordan eleverne i 7.-9. klasse kan få mere viden og erfaring med ungdomsuddannelserne og erhvervs- og arbejdsmarkedet som udgangspunkt for at vælge ungdomsuddannelse.

Antagelsen er, at et mere konkret møde med ungdomsuddannelserne og erhvervslivet og de forskellige muligheder, samt en bedre refleksion over dette møde, kan være et af de mulige bidrag til at nedbringe frafald og omvalg i erhvervsuddannelserne og få flere unge til at vælge en erhvervsuddannelse fremfor en gymnasial ungdomsuddannelse.

Teori

Projektet er inspireret af Bill Laws teori om valg som et læringsanliggende. Bill Law opererer med fire læringstrin:

1. Det første handler om at opdage, sanse, høre, opleve, mærke, dvs. få indtryk, information og kontakter til at komme videre
2. Andet trin handler om at ordne indtrykkene, så man bliver klar over forskelle og ligheder
3. Næste trin handler om at fokusere på, hvad og hvem man skal være opmærksom på, og hvad der er vigtigt for en selv og andre
4. Sidste trin handler om at forstå og vide, hvordan noget fungerer og om at kunne forklare og foregribe handlinger.

Set gennem de fire læringstrin skal et vellykket uddannelsesvalg i 7.-9. klasse bygges på elevernes meget konkrete møde med ungdomsuddannelserne og erhvervs- og arbejdsmarkedet. Mødet skal give eleverne mulighed for at sanse og opleve uddannelsen, ordne og fokusere og forstå dette møde.

Det er noget andet end at blive vurderet parat til en uddannelse ud fra et karaktergennemsnit. Det er også noget andet end at tilbyde information på en hjemmeside og lade de unge træffe deres uddannelsesvalg der ud fra. I dag findes der allerede vejledningsmetoder som arbejder med uddannelsesvalget som en læringsproces, jf. teorien, fx brobygningsforløb og introduktionskurser eller erhvervspraktik. Men skal man følge teorien, bør det give anledning til at videreudvikle metoder og strukturer for samarbejde mellem udskolingen, ungdomsuddannelserne og erhvervs- og arbejdsmarkedet. Metoder og strukturer som giver eleverne muligheder for at komme alle fire læringstrin igennem, samt styrke elevernes såvel indre som ydre motivation for læring

Projektfokus vil være på de mangfoldige muligheder og perspektiver, der er i undervisningen i forbindelse med overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse. Fokus vil således ikke være på den enkelte umotiverede unge og de forklaringer, som knytter sig den unges individuelle adfærd og mangler. Uddannelse skal ikke bare være nyttig og fokusere på, hvad man får ud af uddannelse – uddannelse skal være meningsfuldt og give eleven chance for at 'finde' sig selv og give anvisninger på, hvordan man lever sit liv ("Unge motivation og læring", Hans Reitzels forlag 2013, s. 142).

Projektets aktiviteter søges i øvrigt baseret på teori og forskning om unges motivation og valg i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse.

Formål

- A. Projektet skal bidrage til at der udvikles metoder og rammer, som kan give eleverne i 7.-9. klasse mulighed for at sanse og opleve ungdomsuddannelserne, ordne og fokusere og forstå dette møde. Hensigten er at give dem mulighed for at reflektere over mødet på et erfaringsgrundlag og foretage et mere kvalificeret uddannelsesvalg ved udgangen af 9. klasse.
- a. Det sker konkret gennem afholdelse af et antal forsøgsprojekter, hvor skoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner gennemfører forløb, hvor de samarbejder om dette.
  - b. Det sker konkret gennem erfaringsudveksling om metoder og strukturer på netværksmøder.
- B. Projektets resultater skal så vidt muligt udbredes til alle skoler i Danmark. På langt sigt er det antagelsen, at dette kan medvirke til at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse og at flere positivt tilvælger en erhvervsuddannelse.
- a. Det sker konkret ved at knytte et følgestudie til projektet, som afdækker hvad de unges møde med en konkret uddannelses- og erhvervskontekst betyder for de unges uddannelsesvalg.
  - b. Det sker konkret gennem formidlingsaktiviteter.

Målgruppe

Projektet er forankret i folkeskolen og målgruppen er folkeskolen, dvs. lærerne og skolelederne. Sekundært retter aktiviteterne i de lokale projekter sig mod lærere og ledere på ungdomsuddannelserne og vejledere og ledere af UU-centrene som samarbejdspartnere for de lokale aktiviteter og mod det lokale erhvervs- og arbejdsmarked. Endvidere kan projektets målgruppe opdeles i tre:

1. Eleverne, som gennem projektet styrker deres valgkompetencer ved at uddannelsesvalget ses som et læringsanliggende, og som gennem inddragelse medvirker til at udvikle en model for et mere læringsbaseret uddannelsesvalg (jf. Law's teori). Direkte involverede folkeskoler.
2. Samarbejdspartnere til de lokale forsøgsprojekter, tilknyttede UU-centre, erhvervsskoler og gymnasier m.v.
3. Øvrige folkeskoler, erhvervsskoler og gymnasier i Danmark som kan drage nytte af projektets erfaringer og resultater. Interne skoler og specialskoler.

Projektets samspil med reformerne af folkeskolen og erhvervsuddannelserne

Reformen af folkeskolen og regeringens udspil til en reform af erhvervsuddannelserne indeholder forskellige tiltag som har til hensigt at styrke overgangen fra udkolingen til ungdomsuddannelserne og øge elevernes trivsel og inddragelse. De væsentligste er:

- Der indføres obligatoriske valgfag fra 7. klasse med 2 lektioner om ugen – og nye muligheder for at udvikle valgfag med lokalt bestemt indhold.
- Vejledningen skal tilbyde introduktionskurser til de erhvervsfaglige uddannelser for alle 8. klasseelever.
- Det timeløse fag Uddannelses-, Erhvervs- og Arbejdsmarkedsorientering (UEA) skal styrkes. Bl.a. derfor skifter faget navn til ”Uddannelse og job” (UJ), ligesom der er udarbejdet nye Fælles mål for at udfordre eleverne på deres uddannelsesvalg. Hensigten er at flere unge skal vælge en erhvervsuddannelse.
- Det hedder i EUD-reformen, at omlægningerne af UU-vejledningen og folkeskolens udkolning skal udfordre alle unge på deres uddannelsesvalg.
- Uddannelsesparathedsvurderingen (UPV) i udkolingen skal fremrykkes til begyndelsen af 8. klasse og er nævnt i begge reformer.
- Elev- og uddannelsesplanen samles til én elevplan.
- Der skal ske en analyse og mulig tilpasning af folkeskolens 9. klasses prøve pga. et kommende karakterbestemt adgangskrav for optagelse på en erhvervsuddannelse.

Jf. tidsplanen vil projektet løbe parallelt med forberedelsen og den første implementering af reformerne af folkeskolen og erhvervsuddannelserne. Projektets aktiviteter vil spille sammen med reformtiltagene. Muligheden for at arbejde med valgfag, introduktionskurser og UJ-fag giver rum for elevernes refleksioner over deres uddannelsesvalg i overensstemmelse med projektets formål. Projektets resultater kan give indhold til de rammer som reformerne skaber. Især med henblik på sammenhængen mellem de to reformer i udkolingen og på overgangen til ungdomsuddannelse.

Afgrænsning

Projektet beskæftiger sig med udkolingen fra 7.-9. klasse, dvs. 7., 8. og 9. klasse, men ikke 10. klasse. Hovedaktørerne er folkeskolen, erhvervsskolerne, gymnasierne og UU-centrene. Med det aktuelle fokus på reformen af erhvervsuddannelserne vil erhvervsskolerne være en væsentlig samarbejdspartner i projektet, men gymnasierne er også med. Projektet kan endvidere omfatte andre uddannelsesaktører på overgangen mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne, fx ungdomsskolen. Dog ikke jobcentre.

Projektet beskæftiger sig ikke med de mere administrative redskaber, som fx forslaget om adgangskrav til erhvervsuddannelserne og tidlig vurdering og sortering efter uddannelsesparat eller ikke-uddannelsesparat.

Styring og organisering

Projektet styres og organiseres i et samarbejde mellem KL og DLF ved projektledere:

Jørn Højer-Pedersen, DLF
Jan Bauditz, KL

Aktiviteter

Projektet tilrettelægges i en række hovedaktiviteter.

Forsøgsprojekter

Der afsættes en pulje til tilskud til lokale forsøgsprojekter. Interesserede folkeskoler skriver i samarbejde mellem medarbejdere og ledelse en ansøgning til puljen.

Ansøgningen skrives inden for nogle nærmere fastsatte rammer for form, indhold, opfølgning, evaluering og afrapportering. Der udarbejdes en række centrale udvælgelseskriterier, herunder metoder og tilgange. Det sker for at enkelte deltagende skoler ikke skal udvikle projektet fra bunden.

Ansøgningsrunden kan enten sættes i gang som et åbent udbud eller gennem opfordringer til at ansøge. Den endelige gruppe forsøgsprojekter skal have en rimelig geografisk spredning og fordeling mellem store og små skoler i landet.

Forsøgsprojekterne skal indeholde aktiviteter, som understøtter 7.-9. klasseelevernes møde med ungdomsuddannelserne samt erhvervs- og arbejdsmarkedet - og især elevernes praktiske erfaring og konkrete møde med ungdomsuddannelserne, jf. teoriapparatet ovenfor.

Derfor skal de lokale projekter udfoldes med den enkelte folkeskole som omdrejningspunkt (den primære målgruppe for projektet) i samarbejde med UU-centret og ledere og lærere på en eller flere af de lokale erhvervsskoler og gymnasier samt inddrage det lokale erhvervs- og arbejdsmarked (de sekundære målgrupper i projektet). Forsøgsprojektet skal altså defineres i et samarbejde mellem parterne med kommunen som projektleder. Desuden skal der for at et projekt kan deltage være tale om entydig opbakning fra såvel ledelse som fra ansatte.

Projekterne skal tage udgangspunkt i det teoretiske grundlag som beskrevet ovenfor, men kan også inddrage anden teori om de unges motivation og valg på overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse. Den tilknyttede forskning og evaluering skal bidrage med til at underbygge og videreformidle resultaterne. Projekterne skal omfatte mindst to af følgende delaktiviteter:

- Lokalt definerede undervisningsaktiviteter som støtter 7.-9. klasseelevernes møde med ungdomsuddannelserne og det lokale erhvervs- og arbejdsmarked, jf. teoriapparatet ovenfor.
- Udvikling af valgfag og linjer i udskolingen fra 7.-9. klasse i et samarbejde med lærere og ledere fra ungdomsuddannelserne. Med valgfag og linjer i udskolingen gives eleverne mulighed for at afprøve forskellige praktiske og teoretiske fag og miljøer med en gradvis specialisering hen mod slutningen af 9. klasse. Projekterne skal tilstræbe at skabe et rum for elevernes afprøvning og refleksion over deres interesser og kompetencer. Projekterne skal understøtte det fælles læringsmiljø i klassen af hensyn til de elever, der klarer sig dårligst og af hensyn til læringsniveauet i det hele taget ("Unge motivation og læring" Hans Reitzels forlag 2013, s. 67). Der må ikke blot være tale om en tidlig sortering og opdeling af eleverne i fagområder.
- Fælles kompetenceudvikling for lærere i udskolingen og på ungdomsuddannelserne, fx gennem job-swap, fælles studiekredse, fælles ekskursioner m.v.
- Gensidige lån af fysiske undervisningsfaciliteter, fx fysiklokale, gymnastiksal, metalværksted.

De lokale forsøgsprojekter skal planlægges og dokumenteres så proces og resultater kan formidles til andre kommuner.

Faglig rådgivning og følgestudie

Fra begyndelsen tilknyttes en konsulent med ansvar for et følgestudie og dokumentation af projektets proces og resultater. Det kan være en fagperson med forskningstilknøytning. Samme konsulent bistår projektet med faglig sparring og løbende rådgivning fra opstartsfasen til projektets afslutning. Rådgivningen kan bestå i kritisk vurdering af projektets strategiske fokus og delelementer og medvirken til idé-generering.

Opgaven afsluttes med en afrapportering af projektets resultater og proces. Afrapporteringen henvender sig til medarbejdere og ledere på skoler som ønsker inspiration til at udvikle metoder og strukturer, som kan øge omfanget og kvaliteten af elevernes møde med ungdomsuddannelserne i 7.-9. klasse. Desuden skal afrapporteringen være med til at belyse, hvilken betydning de konkrete initiativer har haft på de unges uddannelses(- og erhvervs) valg.

Som led i dokumentationsarbejdet identificeres de væsentligste udfordringer i undervisningen og for samarbejdet mellem udskolingen og ungdomsuddannelserne.

Konferencer og netværk

Der afholdes en opstarts- og en afslutningskonference og evt. en midtvejskonference. Konferencerne skal understøtte formidlingen af projektets idégrundlag, proces og resultater.

Der iværksættes et antal netværksmøder mellem de involverede projektskoler. Netværksmøderne er åbne for medarbejdere og ledere fra andre skoler, som ikke er med i projektet. Desuden åbnes der for deltagelse fra interesseorganisationer, politikere, journalister m.v.

Markedsføring af projektets idé

Der udvikles reklamemateriale, som har til formål at markedsføre projektets idé. Med dette menes både projektets teoretiske og idémæssige afsæt og de resultater, som skabes i løbet af projektperioden. Materialet kan være flyers, internetbaserede materialer og andre former for materiale som kan understøtte dette formål. Markedsføringen af projektets idé hænger også sammen med forsøgsprojekternes arbejde, og understøtter projektets formål.

Udviklingen af materialet sættes i gang fra starten af projektet og det formidles til alle skoler i Danmark gennem hele projektperioden. Der kan tilkøbes rådgivning og sparring til aktiviteten.

Resultater

Afreporteringen er projektets mest konkrete resultat. Den udføres af den tilknyttede konsulent og samler op på dokumentationen af de lokale projekters resultater og processer.

De deltagende skoler vil desuden høste en mængde erfaringer i samarbejdet med de lokale uddannelsesinstitutioner, som vil gøre nytte efter projektets ophør. Det hviler på antagelsen, at de tildelte projektmidler i vidt omfang vil gå til udviklingsomkostninger og opbygning af relationer og kompetencer, samt til systematisering og formidling af projektets resultater.

Formidling og spredning af resultater

Flere af projektets aktiviteter indgår som led i formidlingen. Det gælder fx opstarts- og afslutningskonferencen og projektets afreportering samt markedsføringen af projektets idé.

Dertil udarbejdes en kommunikationsplan for projektet med bistand fra de involverede sekretariater i KL og DLF. Kommunikationsplanen omfatter en strategi for spredning af projektets resultater.

Tidsplan

Projektet påbegyndes i august 2014 og forløber frem til reformerne i folkeskolen og erhvervsuddannelserne er trådt i kraft, dvs. december 2015. Projektet ventes på den

måde at kunne bidrage med konkret indhold til de rammer som uddannelsesreformerne skaber.